

Розвиток навички прохання у дітей з розладами аутистичного спектру у комунікації з однолітками

Литовченко А.О. - магістрантка кафедри
соціальної педагогіки і соціальної роботи
Ніжинського державного університету
ім. М.Гоголя

Актуальність

Кожна дитина є особливою. Але є діти, про яких говорять "особливі", щоб відмітити ті індивідуальні потреби, які відрізняють їх від інших і пов'язані з певним способом життєдіяльності, ритмом і особливостям розвитку, способом сприйняття навколишнього світу. Серед особливих окрему категорію складають діти з розладами аутистичного спектру.

Актуальність

Аутизм (від грец. Autos – сам, всередині себе) – тяжке порушення розвитку, що характеризується значними недоліками у формуванні соціальних і комунікативних зв'язків із реальністю; виявляється в зосередженості на власних переживаннях, обмеженні у спілкуванні з іншими людьми, а також проявами стереотипної поведінки.

Проблема розладів аутичного спектру висвітлюється у психологічних, медичних, педагогічних наукових джерелах протягом декількох століть. Загалом це були зарубіжні дослідження (Е. Блейлер, Kolvin, Л.Каннер, Г.Аспергер, Е.Стерба); наукові пошуки російських психіатрів, педагогів, психологів (К.Лебединська, О.Нікольська, Н.Рождественська, О.Баєнська, М.Ліблінг, С.Мнухін, Л.Шипіцина). В сучасній Україні актуального значення набуває проблема дітей з РАС, їх соціалізації та інтеграції в суспільство (Т.Скрипник, Г.Хворова, Д.Шульженко, Н.Базима, М.Шеремет, В.Синьова, В.Тарасун, М.Башина, Д.Ісаєв, В.Башина, О.Богдашина, В.Каган, Н.Лаврентьєва, О.Тігранов, А.Хаустов та інші).

Покращення ситуації навчання та корекції дітей з РАС відбувається завдяки розвитку різноманітних форм навчальних закладів, інклюзивно-ресурсним центрам, приватним навчальним закладам, центрам психолого-педагогічної корекції для дітей з розладами аутистичного спектру. На базі інклюзивно-ресурсних центрів складаються індивідуальні програми розвитку таких дітей, які передбачають комплексну підтримку аутичної дитини задля повноцінного включення її, як особистості в соціум.

Разом із позитивними змінами, що відбуваються в суспільстві у відношенні до дітей з розладами аутистичного спектру мають місце питання, які потребують подальшого вирішення: суспільне визнання існування проблем таких дітей, відсутність реальної допомоги особисто батькам, вихователям, працівникам; байдуже ставлення до проблем таких дітей у суспільстві.

Визначене коло проблем обумовлює **актуальність** дослідження **"Розвиток навички прохання у дітей з розладами аутистичного спектру у комунікації з однолітками"** .

Комунікація в науковій літературі розглядається як процес становлення та розвитку контактів між людьми. обміну інформацією, стратегії та тактики взаємодії. розуміння та сприймання суб'єктами спілкування один одного.

Науковці розглядають комунікацію як: обмін думками, почуттями та переживаннями(Л.С. Виготський та С.Л. Рубінштейн);один із різновидів людської діяльності (Б.Г. Ананьєв, М.С. Коган, І.С. Кон, О.О. Леонтьєв); специфічну соціальну форму інформаційного зв'язку (О.Д. Урсун, Л.О. Резніков); взаємодію, стосунки між суб'єктами, які мають діалогічний характер (Г.М. Андрєєва, О.І Денисенко,В.С. Соковін, К.К. ПлатоновЛ.С.)

Дослідження спрямовані на вивчення спілкування дитини з однолітками (А.Г. Рuzська, Л.А.Рояк, Л.М. Галагузова) визначають, що з розвитком спілкування з однолітками виникає необхідність засвоїти норми взаємин між ними:

- ❖ емоційно-практичне спілкування;
- ❖ ситуативно-ділова форма спілкування;
- ❖ позаситуативно-ділова.

Комунікація з однолітками формує та збагачує соціальний досвід дитини, сприяє оволодінню не тільки новими знаннями та мовними засобами, але і усвідомленню себе як особистості у системі соціальних взаємовідносин.

Психолого-педагогічна картина аутистичних розладів у дитини є складною та неоднозначною в порівнянні з іншими психічними розладами. Характерними для дітей з РАС є стійкий дефіцит соціальної комунікації та соціальної взаємодії.

Проявами цього є:

- дефіцит соціально - емоційної взаємодії;*
- дефіцит невербальної комунікації;*
- дефіцит вміння розвивати, підтримувати та розуміти стосунки.*

Розвиток навички прохання у дітей з розладами аутистичного спектру на практиці здійснюється за допомогою серії завдань, що складаються з ігор та вправ: від порядку зростання складності та відповідно до рівня мовленнєвих можливостей дітей, які мають труднощі в навчанні та опануванні нових навичок (ігрових, соціальних, навички самообслуговування).

Розроблена нами Програма корекційного навчання дітей з РАС, реалізована в ІРЦ та спрямована на розвиток комунікативних навичок, зокрема навички прохання: висловлювання прохання/вимоги; формування соціально бажаної реакції; засвоєння умінь називати, коментувати і описувати предмети, людей, дії, події; формулювання питань; вираження емоцій, почуттів та повідомлення про них; засвоєння норм соціальної поведінки; діалогічне мовлення через поступове ускладнення ігрових завдань.

Програма розвитку навички прохання у дітей з розладами аутистичного спектру включає 3 етапи: підготовчий, корекційно -розвиваючий та заключний.

Підготовчий етап передбачає реалізацію трьох частин: 1) знайомство з дитиною та батьками; 2) діагностика; 3) формування співпраці й налагодження контакту з дитиною.

Мета даного етапу: зрозуміти структуру гри дитини, окреслити звуки, слова, словосполучення, якими володіє дитина.

Корекційно - розвиваючий етап включає наступні напрямки:

✓ ***розвиток імітаційних здібностей***

відбувається на двох рівнях: *довільному* (визначає наявність наміру повторити рух за інструкцією) та *мимовільному* (несвідомо вчиться копіювати рухи інших);

розвиток грубої моторики;

✓ *розвиток дрібної моторики;*

✓ *розвиток сенсорного сприймання*
(зорове, сприймання простору, тактильно-рухові;
слухове).

✓ **розвиток соціальних відносин:**
засвоєння позитивних зразків поведінки, вивчення механічних форм вітань/прощань; виявлення ініціативи щодо встановлення контакту та отримуванні радості від спільної діяльності; розвиток соціальних форм взаємодії та ігрових форм контакту один з одним; формування здатності засвоювати соціальні правила взаємин та сприяння самоконтролю в поведінці; розвиток навичок, які формують соціальні зразки поведінки.

Заключний етап включає в себе вторинну діагностику та формування висновків щодо показників успішного розвитку дитини з розладами аутистичного спектру та досягнення позитивної динаміки.

Методи та форми роботи використані в Програмі враховують індивідуальні особливості дитини з РАС.

Чітке виконання інструкцій та візуальна демонстрація завдань сприяє дотриманню послідовності формування навички прохання і пришвидшує її розвиток у дітей. Корекційна Програма має реалізовуватися протягом кількох років. Кожна із засвоєних проміжних комунікативних навичок відпрацьовується у різних ситуаціях корекційними педагогами, психологами, терапевтами та батьками.

Дякуємо за увагу!

